

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
İÇİNDEKİLER	7
GİRİŞ	11
A. KONU İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	15
1. Ceza yargılamasına hâkim olan ilkeler	16
2. İddia	21
3. Hâkim	22
4. Mahkeme	23
5. Savcı	23
6. Şüpheli ve sanık	24
7. Ara muhakeme evresi	25
8. Kamu Davasının Açılması	26
9. İddianame	28
10. Şüphe ve yeterli şüphe	29
B. İDDİANAMENİN İADESİ	33
1. Şekil ve esas bakımından iddianame	33
2. İddianamenin iadesi hükmü	36
3. İddianamenin iadesinin amaçları	39
a. Genel olarak	39
b. Tek celse esasının gerçekleşmesi/yargının hızlandırılması	40
c. Yeterli şüphenin mahkemece değerlendirilmesi	44
ç. Muhakeme şartlarının değerlendirilmesi	54
d. Dosyanın şekil ve esas bakımından değerlendirilmesi	68
i. Şekli inceleme	69
ii. Delillerle olayların ilişkilendirilmesi yönünden inceleme	73
e. Kolluk fezlekesi ile birebir aynı olan iddianamelerin önüne geçilmesi	76
f. Lekelenmeme hakkının sağlanması/korunması	77
g. Adil yargılanma hakkının sağlanması	78
4. Hukuki nitelendirme nedeniyle iddianamenin iadesi	79

5. İddianamenin iadesi süresi	84
6. Görevsizlik nedeniyle iddianamenin iadesi	90
7. İddianamenin iadesinin, ihsas-ı rey niteliğinde olup olmadığı	96
8. Doktor raporlarının alınmaması ve ceza ehliyetine ilişkin araştırmalar ve iddianamenin iadesi	98
9. Yakalama emri çıkartılarak savunma alınmadan kamu davası açılması	104
10. Hukuka aykırı deliller ve iddianamenin iadesi	108
11. Sanık savunmasının alınmaması	110
12. İade nedenlerinin sınırlı sayıda olması	114
13. Ön ödeme, seri muhakeme ve uzlaşma	115
14. İş yoğunluğu-personel yetersizliği	117
15. İlk iadede belirtilmeyen nedenlerin sonradan iade nedeni olmaması	121
16. Yargılama konusunun suç olması	123
17. Kusur Yokluğu	125
18. Kanun yararına bozma.....	126
i. Davanın esasını çözmeyen kararlar:	126
ii. Savunma hakkına ilişkin işlemler:	127
iii. Mahkûmiyet dışındaki hükümler:	127
iv. Sanık lehine uygulamalar:.....	127
19. İddianamenin iadesinin kötüye kullanılması	128
20. Cumhuriyet savcılarının Asliye Ceza Mahkemesi duruşmalarına katılmaması	129
21. Yüce divan ve iddianamenin iadesi.....	130
22. Uyuşturucu madde kullanma suçlarında iddianamenin iadesi.....	131
23. Karşılıksız yararlanma suçunda iddianamenin iadesi	135
24. Vergi Suçlarında İddianamenin İadesi	146
25. Yetkisizlik nedeniyle iddianamenin iadesi	156
26. Teşhis/yüzleştirme işlemi ve iddianamenin iadesi	159
27. Delillerin değerlendirilmesi	165
i. İspat ve deliller.....	166
ii. Delil Serbestliği İlkesi	169
iii. Sıkı İspat Usulü.....	176
iv. Serbest İspat Usulü	177
v. İspat Külfeti.....	178

(1) Non bis in idem ilkesinde ispat külfeti.....	180
(2) Yargıtay uygulamasında bazı suçlarda yazılı delille ispat	180
(3) Duruşma Tutanağı İspat Gücü	180
vi. İspatın Nisbiligi	181
vii. İspat esasları	183
aa- Doğrudan doğruya ve önemli olgularla ispat	183
bb- Belirtilerle İspat	184
cc- Bazı Hususların İspatının Gerekmemesi	184
çç- Hâkimin mesleki bilgisine ilişkin olgular	185
dd- Şüpheli Aşma Yükümlülüğü	186
viii- İspat Yasakları	187
aa- Delil Yasakları	188
bb- Delil Değerlendirme Yasakları	189
cc- Dışlama Kuralı.....	191
cc- Sonuç Yerine.....	193
ix. İddianamenin iadesine göre deliller.....	197
aa- Suçun sübutuna doğrudan etki edecek mevcut bir delil	197
bb- Hüküm kurmaya yeterli delil	200
C. İDDİANAMENİN İADESİNE İTİRAZ	201
1. Genel Olarak	201
2. İddianamenin iadesi kararına itiraz.....	201
3. İddianamedeki eksikliklerin giderilmesi	203
Ç. İDDİANAMENİN KABULÜ KARARI	205
D. İDDİANAMENİN İADESİ UYGULAMASI LEHİNE VE ALEYHİNE DÜŞÜNCELER	215
E. ÖRNEK YARGITAY KARARLARI	219
SONUÇ.....	251
KAYNAKÇA	253

GİRİŞ

Müşteki kadın, eşinin yeni nişanlısı olan kadının, kendisini apartman girişinde darp ettiği iddiasıyla şikâyetçi olmuş ve eski koca hakkında eski karısı olan kadını yaralama suçundan kamu davası açılmıştır. Hazırlık aşamasında olay yerinde bulunan 10 yaşındaki kız dinlenmemiştir. Mahkeme iade gerekçesinde, olay yerinde bulunan müştekinin babası olan tanık Mustafa'nın, eski kocanın ve bizzat müştekinin beyanlarına göre, müştekiyi darp edenin; eski eşinin nişanlısı olan kadın olduğunu ve davanın hatalı açıldığını belirterek dosyayı iade etmiştir. Cumhuriyet Savcılığı karara itiraz etmiş ve itiraz mahkemesi delil değerlendirmesi yapıldığı gerekçeyle iddianamenin iadesi kararını kaldırmıştır.

Sanık ve müşteki arasında uzlaşma hükümlerinin uygulanmaması nedeniyle iddianame iade edilmiş ve Cumhuriyet Savcısı itiraz etmiştir. İtiraz mahkemesi, iadeyi yerinde görerek dosyayı Cumhuriyet Savcılığına iade etmiştir. Bir ay kadar sonrasında Cumhuriyet Savcısı taraflardan birine ulaşamadığı gerekçeyle dosyayı yeniden açmış ve mahkeme itiraz nedenlerinin halen devam ettiği gerekçeyle dosyayı iade etmiş ve itiraz mahkemesi iade gerekçesini yerinde bulmuştur. Ancak Cumhuriyet Savcısı belli bir zaman sonra dosyayı yeniden açmıştır. Esas mahkemesi, itiraz nedenlerinin ortadan kalkmadığı ve önceki itiraz mahkemesi kararlarını gerekçe gösterecek dosyayı yeniden iade etmiş, Cumhuriyet Savcısı'nın bu seferki itirazı ise itiraz mahkemesince kabul edilmiştir.

Yukarıdaki örnekler artırılabilir. Olaylar hayatın içerisinde. Mahkemeleri iadeler konusunda isteksizleştiren, iade kurumunu işlevsiz hale getiren olaylardır. Bunlara benzer örneklerin artırılması mümkündür:

Taksirli suçlarda kusursuz tarafa kamu davası açılması,

Soyut/somut, objektif/sübjektif kavramlarının anlaşılması,

Delil kavramının bilinmemesi,

Sözle işlenen hakaret, tehdit, şantaj gibi suçlarda delil kısmında nüfus ve sabıka kaydı dışında delil gösterilmemesi,

Yeterli şüphe kavramının, dava açılabilir yer ve zaman olarak anlaşılması,

Hırsızlık suçlarında, sabıka kaydı dışında delil bulunmaması,

Müşteki aynı şikâyet dilekçesiyle Cumhuriyet Savcılığına başvurduğu takdirde, birinci savcı sadece yaralamadan, ikinci savcı yaralama ve hakaret suçundan, üçüncü savcı yaralama, hakaret ve tehdit suçundan dava açıyorsa; aynı dilekçede birinci Cumhuriyet Savcısı bir; ikincisi iki, üçüncüsü üç sanık gösterebiliyor, dördüncüsü takipsizlik yazabiliyorsa ortada ciddi bir sorun var demektir.

Uygulamada iddianamenin kabulü, bütün unsurlarıyla tamam olan bir iddianamenin kabulü gibi anlaşılmakta ise de, kişisel yaklaşımlarla iade kavramı işlevsiz hale geldiğinden, kabul edilen bir iddianamenin unsurları yönünden tam olduğunu söylemek mümkün değildir.

Felsefi anlamda şüphe, inanç konusunda şüphe ya da psişik anlamda şüpheden daha az yoğun bir kavram olan “yeterli şüphe” kavramı dava açılması için yeterli görülmektedir. Bu yeterli şüpheye bazen müşteki beyanı, bazen benzer suçlardan sabıkası olma dahi neden olabilmektedir.

Dava açabilmek için yeterli şüphe, serbest delil ilkesi ve kişisel yaklaşımlarla yoğurulduğunda ortaya çıkan sonuç davaların yüksek oranda beraatle sonuçlanmasıdır. Bu yeterli şüphe kavramı, çoğu zaman hazırlık aşamasında toplanması gereken delillerin önüne geçmekte, mahkemeleri, muhakeme amacının dışına iterek bu delilleri toplamaya ve bu arada kolluğu, sağlık birimlerini, idari ya da özel-tüzel kişi ve kurumları çalıştırmaya, hukuku anlatmaya, öğretmeye, delil toplamaya zorlamaktadır. Muhakeme aşamasında ise deliller kaybolmakta, ifadeler yeniden şekillenmekte, olaylar gerçekliklerinden oldukça uzaklaşmaktadır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Türk hukuk tarihi, tarihinin en önemli dönemeçlerinden birisini yaşamıştır.

Ceza Muhakemesinde dört esaslı değişiklik bulunmaktadır. Bunlardan birinci ve en önemlisi, ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasının öne sürülebilmesi imkânının kaldırılmış olmasıdır. İkincisi CMK 253 maddesi ile düzenlenen uzlaşma kurumudur. Üçüncüsü, açılan kamu davalarının mahkûmiyet hükmü olup olmadığı tartışmalı olan CMK m. 231’de düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumudur. Son olarak CMK 174 maddesinde düzenlenmiş olan iddianamenin iadesidir.

İddianamenin iadesi, doğru ve verimli çalıştığı takdirde haksız yere açılan ceza davalarının önüne geçilebilecek, davaların en az masrafla ve süratle sonuçlanmasına hizmet edebilecektir. Bu kurumun verimli çalışması için en büyük sorumluluk mahkemelere düşmektedir. Mahkemeler, savcılıktan mahkemelere gönderilen dosyaları büyük bir dikkatle inceleyerek iade gerekçeleri hazırlayacaktır. İkinci sorumluluk ise tahkikatı yürüten makamlardadır. Hakkaniyet ve adalet ilkeleri dikkate alınarak haksız yargılanmaların önüne geçilmelidir.

Pek tabii olarak iddianamenin iadesi kurumunun verimli çalışabilmesinde yetki, itiraz makamları ile kanun yararına bozma ile dosyaların intikal ettiği Yargıtay’a aittir. Yüksek mahkemenin adil yargılanma, silahların eşitliği ve en kısa sürede muhakemenin bitirilmesi, idari işlem ve muhakeme işlemi ayrımı yaparak ceza muhakemesi alanında oluşan uluslararası hukuku da dikkate alarak müesseseye hayat vermesi gerekmektedir.

İddianamenin iadesi, uygulamada işlevsiz hale gelmiştir. Bunun pek çok sebepleri bulunmaktadır. Yeniden “mahkemede beraat etsin” anlayışı hâkim olmuştur.

KAYNAKÇA

- Akyürek, Güçlü (2012) Ceza Yargılamasında Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesi Sorunu, TBB Dergisi, Sa. 102, S. 61-82,
- Aydın, Murat(2006) İddianamenin Unsurları ve İadesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. X, Sa. 1,2, S. 367-416,
- Balcı, Murat (2012) Delillerin, Suçun İşlendiği Hususunda Yeterli Şüphe Sebebi Oluşturması (CMK m.170/2), *Terazi* Aylık Hukuk Dergisi, Sa. 72, S.10-15,
- Bıçak, Vahit(2018) **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Britannica Concise Encyclopedia (2007) Encyclopedia Britannica Inc. Babylon 8.0,
- Cebe, Abdurrahman (2011) Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu (5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Madde 125, 130) **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi İstanbul,
- Cengiz, Serkan/Demirağ, Fahrettin/Ergül, Teoman,/Mc Bride, Jeremy /Tezcan, Durmuş (2008) **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları**, Türkiye Barolar Birliği, Ankara: Şen Matbaa,
- Centel, Nur/Zafer, Hamide (2005) Ceza Muhakemesi Hukuku, 5271 sayılı Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ve İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş, 3. Baskı,
- Çalışkan, Suat(2014) Ceza Yargılamasında Beraat Kararı ve Uygulaması, Ankara: Adalet Yayınevi,
- Çınar, Ali Rıza (2004) Hukuka Aykırı Kanıtlar, TBB Dergisi, Sa. 55, S. 31-64,
- Çolak, Halûk/Taşkın, Mustafa (2005) Açıklamalı-Karşılaştırmalı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Dülger, Murat Volkan(2014) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Gafgen Kararı Bağlamında Ceza Muhakemesinde İşkence ile Elde Edilen Delillerin Kullanımı Sorunu, TBB Dergisi, Sa. 111, S. 325-410,

- Elmacı, Şerafettin (2011) Suçsuzluk Karinesi, Adalet Dergisi, Sa. 41, Sa. 133-148,
- Elmas, Birsen(2016) Yargıtay Kararları Işığında İddianamenin İadesi, TAAD, Sa. 28, S. 207-234,
- Fırat, Bircan(2012) “Medeni Yargılama Hukukuna Göre Hukuka Aykırı Yollarla Elde Edilen Kanıtların İspat Kuvveti” *HUKAB, Hukuk, Kültür, Sanat Edebiyat Dergisi*, Ekim-Aralık 2012, Sayı 3.
- Gençcan, Ömer Uğur (2010) Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, Ankara: Yetkin Basımevi,
- Gökcan, H.Tahsin (2012) Cumhuriyet Savcısının Delilleri Değerlendirme Yetkisi ve Yargıtay Uygulaması, Ankara Barosu Dergisi, Sa. 1.
- Gültekin, Özkan İddianame Yerine Geçen Belgeler İddianamenin İadesine Konu Olabilir mi?
http://www.yayin.adalet.gov.tr/adalet_dergisi/sayi37/08%20-0%C3%96ZKAN%20G%C3%9CLTEK%C4%B0N.pdf
- Hakeri, Hakan/Ünver, Yener (2015) **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 15. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi,
- Hammarberg, Thomas, Avrupa İnsan Hakları, “Türkiye’de Adalet Yönetimi ve İnsan Haklarının Korunması” başlıklı 10 Ocak 2012 tarihli rapor,
- *Kahraman, Erkut Güçlü (2016) Cumhuriyet Savcısının Asliye Ceza Mahkemelerindeki Duruşmalara Katılmamasının Ceza Muhakemesi Sistematiği ve Adil Yargılanma Hakkı Açısından İncelenmesi, Ceza Hukuku Dergisi, Sa. 30, S. 207-226
- Kara, Eyüp (2012) Lekelenmeme Hakkı, Adalet Dergisi, Sayı :43, S.257/266,
http://www.yayin.adalet.gov.tr/adalet_dergisi/sayi43/8eyup.pdf erişim: 12.02.2012.
- Karakurt, Ahu (2009) Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İddianamenin İadesi, TBB Dergisi, Sa. 82, S. 1-31,
- Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/ Nuhoglu, Ayşe, (2008) Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- *Nowlin Jack Wade (2011) “The Exclusionary Rule I and II”
http://www.olemiss.edu/depts/ncjrl/pdf/September%202011%20Comp%20Search%20and%20Seizure/D16_Exclusionary_Rule.pdf erişim: 10.05.2012.

- Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer/Yüksel, E. Güngör Deliller Çapraz Soru ve İspat, Ankara: Yayın Matbaacılık Ticaret İşletmesi,
- Roxin, Claus (Çev. ÜNVER Yener) (2005) "İspat Hukukunun Esasları" İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 4, Sayı 8, Güz 2005/2, s. 265-289. (Orjinal ROXIN Claus. Strafverfahrensrecht Juristische Kurz-Lehrbücher., 25. Auflage, München 1998 çevirisidir.)
- Özar, Süleyman (2007) İddianamenin İadesi Tespitler, Sorunlar ve Öneriler, Adalet Dergisi, S.28, s. 323-339,
- Özbek, V. Özer (2006) Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar(2019) Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Özen, Mustafa(2009) Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkelere, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi, Ankara Barosu Dergisi, Sa. 3, S. 17-28,
- Özkol, Mustafa Deren(2019) Ceza Muhakemesinde İddianamenin İadesi Kurumu, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku ABD., **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**,
- Öztürk, Bahri/Erdem, M. Ruhan (2007) Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Yeni Ceza Muhakemesi Kanuna Göre Yenilenmiş 11. Baskı, Ankara: Seçkin Kitabevi,
- Öztürk, Bahri/Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Sırma, Özge/Kırıt, Yasemin Saygılar/Özaydın, Özdem/Akcan, Esra Alan/Erden, Efser(2018) Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Selçuk, Engin, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/cezamuhukau204.pdf> erişim: 12/01/2021
- Soyaslan, Doğan (2003) "Hukuka Aykırı Deliller", AÜEHFD., C. VII, Sa. 3-4, S. 9-26, s. 15, 26.
- Şahin, Cumhur (2007) **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Şahinkaya, Yalçın (2008) **Suçsuzluk Karinesi**, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, Murat (2019) Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 17. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi,

- Turhan, Faruk (2006) Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.,
- Uslu, Z. Özen İnci (2012) Cumhuriyet Savcısı, Meşru Savunma Koşullarının Mevcut Olduğu Gerekçesiyle Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar Verebilir mi? *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Yıl: 7, Sa.72, S. 58-62,
- Ünver, Yener/Hakeri, Hakan (2010) Ceza Muhakemesi Hukuku, Güncel Yargıtay Kararlarıyla Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Yavuz, Mehmet (2012) "Ceza Muhakemesinde İspat Sorunu" *TAAD*, Yıl:3, Sayı:9 (20 Nisan 2012)
- Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe (2019) **Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı**, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Yurtcan, Erdener(2017) Ceza Yargılaması Hukuku, 14. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi,